

Meer dan opvang alleen!

Kindercentrum de Buitenkans

Kindercentrum de Buitenkans opende haar deuren in de zomer van 2005. Het kindercentrum laat zich inspireren door het gedachtegoed van Reggio Emilia en het Ervaringsgericht Onderwijs. De Buitenkans wil meer bieden dan opvang alleen, en staat garant voor een rijke omgeving, deskundig personeel en mogelijkheden om met en van andere kinderen te

Het begin

Oprichter Natasja de Kroon: "Ik had al vroeg de wens om op een andere manier met jonge kinderen om te gaan. Ik denk dat het begon toen ik zelf mijn eerste stappen in de kleuterschool zette. Al maanden had ik mij verheugd op deze nieuwe wereld en alles wat ik er zou leren. Groot was mijn teleurstelling toen bleek dat ik veel dingen moest leren die ik al wist of die me niet interesseerden. Bij gebrek aan sfeer werd mijn basisschooltijd niet meer dan een periode die ik door moest. Op de middelbare school bleek de situatie al niet veel beter. Pas toen ik als 18-jarige ging studeren kwam ik erachter dat ik meer kon dan ik altijd had geleerd en dat ik over allerlei onverwachte talenten beschikte. Ik voelde me letterlijk bevrijd!"

Na haar studie startte de Kroon een eigen praktijk als orthopedagoog. Al gauw ontdekte ze dat zij niet door de bril van de orthopedagoog naar kinderen wilde kijken. "Ik vond het helemaal niet prettig om vast te stellen waar en hoe een kind uitvalt. Bovendien constateerde ik maar al te vaak dat het probleem niet zozeer bij de kinderen lag, maar bij de school zelf."

Het roer om

Tijdens een studiereis naar Zweden bezocht de Kroon Stella Nova, een Zweedse voorschool. Daar zag ze in de praktijk dat het anders kan. De Kroon: "Ik zag een rijke omgeving, volwassenen die echt geïnteresseerd waren in de belevingswereld van de kinderen en, het belangrijkste, jonge kinderen die vol zelfvertrouwen en plezier hun eigen activiteiten kozen en zich hier vol overgave op stortten. Dankzij de pedagogische documentatie die overal aanwezig was zag ik bovendien het effect van deze werkwijze op de kinderen. Ik was diep onder de indruk van de diepgang van hun gedachten, de kwaliteit van hun werk en hun competenties."

Eenmaal terug uit Zweden doekt de Kroon haar orthopedagogenpraktijk op. "Ik startte met het geven van cursussen en trainingen. In de trainingen liet ik zien hoe het anders kan in de kinderopvang en in het onderwijs. Gaandeweg werd me duidelijk dat het belangrijk was om er voor te zorgen

dat er ook in Nederland een plek kwam waar het ook écht gebeurt. Een plek waar mensen uit het veld naar toe kunnen komen om er te kijken en te voelen wat er mogelijk is in het werken met jonge kinderen. En dus startte ik kindercentrum de Buitenkans.

De belangrijkste les die ik in de aanloop naar de Buitenkans heb geleerd is dat een heldere visie je helpt om mogelijkheden te zoeken en te vinden.

De start

In een grote ruimte maakten we een babyhoek, een slaapkamer, een garderobe, een natte ruimte en een atelier. Vooraf had ik bedacht welke hoeken ik wilde aanbieden en welke materialen ik daar voor nodig had. Een bezoek aan de kringloopwinkel en urenlang speuren op Marktplaats hielp me mijn ideaalbeeld te benaderen. Ik hield zelfs nog geld over voor digitale camera's, printers in elke groep, een toverlamp en een kruiptunnel voor de baby's. Een plafondspegel en schildersezels werden door bereidwillige vrijwilligers gemaakt. Een jaar later deed zich de unieke kans voor om een woonhuis aan de overkant van de straat te huren. Toen werd het mogelijk om een aparte babygroep te creëren. Vanaf dat moment werd de omgeving op de Buitenkans voor elke leeftijdsgroep helemaal op maat gemaakt." Zo is er in de babygroep een spiegel met barre waaraan kinderen die leren staan zich kunnen optrekken.

Visie en intenties

Kindercentrum de Buitenkans wil niet alleen een bijzondere plek zijn voor alle kinderen en ouders die er gebruik van maken, maar we hopen daarnaast dat we anderen kunnen inspireren en prikkelen, zodat zij nadenken over de mogelijkheden die er zijn om de kinderopvang rijker in te richten. "Ik geloof niet alleen dat het mogelijk is om kinderopvang in te richten vanuit het enorme ontwikkelingspotentieel van jonge kinderen, ik vind dat het onze plicht is om dit potentieel de leidraad van ons

werk te laten zijn. Kindercentra zouden zich bewust moeten worden van de enorm belangrijke rol die ze kunnen vervullen in de start van het leven van jonge kinderen en hun ouders. Bij het inrichten van kindercentra, het aannemen van personeel en de dagelijkse begeleiding van de kinderen zou voortdurend vanuit ontwikkelingskansen voor kinderen gedacht moeten worden..”

Het belangrijkste doel van de Buitenkans is jonge kinderen leren om zelf te kiezen en op hun eigen keuzes leren vertrouwen. Dat is één van de mooiste levensvaardigheden die je een kind mee kan geven.

Veel kinderen laten zich in hun keuzes leiden door dat wat er van hen verwacht wordt, of, door wat ze denken dat er van hen verwacht wordt. Kinderen van jongs af aan worden geconfronteerd met allerlei verwachtingen en merken dat het gewaardeerd wordt als ze zich hieraan conformeren. Om zelf te kunnen leren kiezen is het van belang dat er keuzemogelijkheden zijn. In de ruimtes van de Buitenkans vinden de kinderen diverse materialen en hoeken waaruit ze kunnen kiezen. Dagelijks worden er verschillende activiteiten aangeboden waaruit kinderen een keuze kunnen maken. Ook krijgen ze de kans om zelf hun rol te bepalen bij een activiteit. Willen ze zelf meedoen of kijken ze liever toe? Het vertrouwen in hun eigen keuzes wordt gesterkt door de houding van de begeleiders. Zij benoemen de keuzes van de kinderen, helpen hen eraan herinneren wat ze gekozen hebben en respecteren hun keuzes. Voortdurend maken ze de afweging hoe ver ze de kinderen kunnen laten gaan en waar ze de grens moeten trekken. Een voorbeeld: Een kind van anderhalf heeft z'n brood op en wil van tafel af om te spelen. Wij stellen ons dan de centrale vraag: Wat is er het ergste wat er kan gebeuren? Als kinderen letterlijk en figuurlijk de ruimte krijgen, blijken er ineens veel minder grenzen nodig te zijn. Er komt rust in de groep en zijn minder conflicten. De grenzen die er zijn,

zijn overigens duidelijk: respect voor jezelf, de ander en de omgeving fungeren als leidraad. Respect voor jezelf houdt in dat je jezelf niet in gevaar mag brengen en/of pijn doen. Waar een kind de gevolgen van zijn acties niet kan overzien, grijpt de volwassene in. Dit geldt ook voor de andere grenzen. Door de kinderen de ruimte te geven en duidelijk en genuanceerd om te gaan met grenzen kan een prettige, ontspannen sfeer ontstaan. Kinderen, ouders en begeleiders voelen zich daar goed bij.

Vaak worden grenzen opgelegd vanuit de angst om de controle te verliezen. Als kinderen letterlijk en figuurlijk de ruimte krijgen, blijken er ineens veel minder grenzen nodig te zijn.

Observeren en vastleggen

Het staat voorop dat de kinderen zich goed moeten voelen. Door naar hen te kijken en te luisteren ontdekken de medewerkers van de Buitenkans wat zij nodig hebben. Alles wat de kinderen zelf kunnen, zoals eten en drinken, mogen ze zelf doen. De begeleiders fotograferen alle 'prestaties' en omschrijven die in korte teksten. Zo staan zij stil bij wat de kinderen al kunnen en vergroten en passant hun zelfvertrouwen. Om de observaties goed vast te leggen wordt gebruik gemaakt van pedagogische documentatie. De documentatie helpt hen zicht te krijgen op het welbevinden en de betrokkenheid van de kinderen. Voor elk kind start deze documentatie bij het intakegesprek. Eén van de begeleiders gaat daarvoor bij het kind en zijn ouders op bezoek. Doordat men bij de kinderen thuis geweest is, is er vaak al een persoonlijker contact. Bovendien verkrijgen de Buitenkansmedewerkers er een schat aan informatie. Alle informatie wordt ingezet om een optimale situatie voor het kind te realiseren. Na het gesprek wordt het beginverhaal van het kind geschreven.

De intake van Frank

Een begeleider van de Buitenkans omschrijft uitvoerig wat ze ziet en ervaart tijdens de intake van Frank:

“Vandaag ga ik op bezoek bij Frank. Frank is nu bijna tien weken oud en start over twee weken in de babygroep. Als ik zijn huis binnenkom, ligt Frank nog boven in zijn bedje te slapen. Zijn vader werkt thuis, maar laat zich niet zien. In de huiskamer zijn nog weinig tekenen van Franks aanwezigheid te bespeuren, afgezien van een keurige box met mobile. Enkele kraamcadeaus staan nog in cadeauverpakking opgesteld naast de box. Onder het genot van een kopje thee probeer ik samen met Franks moeder “zijn” beginverhaal te schrijven. Zoals altijd open ik het gesprek met de meest interessante vraag: “Wie is Frank?” Bij veel ouders levert deze open vraag een schat aan informatie over hun kind op. Zij vertellen wat hen het meest raakt en boeit. Soms is het nodig om door te vragen, maar doorgaans is het een mooie ingang om het kind en zijn ouders echt te leren kennen. Dit keer kom ik echter niet ver met mijn openingsvraag. “Frank is Frank, geboren op 1 juli”, luidt het antwoord. Verder “is hij nog niet zoveel”, volgens moeder. Doorvragen brengt me niet verder. Franks moeder kan niet benoemen wat hij wel of niet fijn vindt, waar hij van geniet, waar hij graag naar kijkt of wat hij lekker vindt. Al met al verloopt gesprek moeizaam. Halverwege de intake wordt Frank wakker. Zijn moeder legt me uit dat ze Frank volgens een vaste volgorde verzorgt. Ze haalt Frank uit bed, verschoont zijn luier, geeft hem zijn fles, knuffelt even met hem, legt hem in de box en dan weer in bed. “Frank heeft behoefte aan een vast ritme”, benadrukt moeder.

Zodra het beginverhaal klaar is, worden alle teamleden over het kind geïnformeerd en wordt het verhaal geïnterpreteerd. De teamleden wordt gevraagd extra zorg, liefde en warmte te geven aan dit kind. Natasja de Kroon: “Bij de interpretatie van de intake van Frank kregen wij het gevoel dat Franks ouders blind varen, op hun hoofd’. We denken dat het hen daardoor niet lukt om hun zontje ‘helemaal’ te zien. Hieruit formuleerden we de uitdaging om de ouders, met behulp van onze pedagogische documentatie, op een andere manier naar hun kind te laten kijken”.

Het boek vol herinneringen

In ‘het boek vol herinneringen’ houden de medewerkers de eerste dagen die de kinderen doorbrengen in het kindercentrum bij. Daarna worden alle “eerste keren in hun ontwikkeling” erin bijgeschreven. Als een baby zich voor het eerst omdraait, of voor het eerst staat, wordt dat uitvoerig genoteerd. Door alles vast te leggen krijgt men goed zicht op de ontwikkeling van de kinderen. Bovendien ontdekt men waar hun interesses en mogelijkheden liggen. Naast de dagelijkse observaties vullen de medewerkers minimaal eens per jaar een screening welbevinden en betrokkenheid in van ieder kind. Deze screening wordt besproken tijdens de 10-minutengesprekken met de ouders.

Pedagogische documentatie van Frank

De begeleiders documenteren de ervaringen van Frank zorgvuldig, maar de ouders tonen daar aanvankelijk niet veel belangstelling voor. Ze vinden het belangrijker om te weten wat hij precies gedronken heeft en hoe lang hij precies geslapen heeft. Al na enkele weken verandert dat:

Hoewel Frank in eerste instantie wat overdonderd wordt door alle drukte, begint hij al snel te genieten van het dagelijkse leven in de Buitenkans. Gek doen en knuffelen met de begeleiding vindt hij prachtig. Als Frank terugkomt van vakantie blijkt hij zichzelf te kunnen omdraaien. De begeleiders genieten daar van en zijn verbaasd dat de ouders hen dit niet zelf hebben gemeld. Zij besluiten dat deze stap in Franks ontwikkeling uitvoerig gedocumenteerd moet worden. Als Frank 's middags wordt opgehaald door zijn moeder, presenteert een glunderende begeleidster haar een prachtige reportage. Verrast neemt moeder Frank én de reportage mee naar huis, om die aan haar man te laten zien. Vanaf dat moment tonen de ouders echt belangstelling voor Franks leven op de Buitenkans. Twee weken later bezoekt Frank samen met zijn ouders het jaarlijkse kerstbuffet. Terwijl zijn moeder geïnteresseerd door het boek bladert, heeft een trotse vader Frank op schoot. Deze ouders hebben leren zien wie hun kind is en wat hij kan!

De Buitenkans en EGO

Het ErvaringsGericht Onderwijs is een belangrijke inspiratiebron voor de Buitenkans. Naast welbevinden en

betrokkenheid is verbondenheid een belangrijke pijler. De Buitenkans valt en staat met de verbondenheid tussen de kinderen, hun ouders en de begeleiders. De documentatiewand maakt deze verbondenheid zichtbaar. Hier zien ouders wie er die dag komen, wie er jarig is, welke kinderen en ouders gebruik maken van de Buitenkans, welke kinderen bij welke ouders horen (familiewand) en welke begeleiders er zijn. Ook is er ruimte voor het nieuws van de dag, voor documentatie

van de groep en voor nieuws van de oudercommissie. "De documentatiewand is in het leven geroepen om ouders meer zicht te geven op wat er allemaal gebeurt binnen de Buitenkans. Bovendien hopen we dat dankzij onze openheid ouders gemakkelijker met ons en met elkaar in contact komen. Ouders van jonge kinderen hebben doorgaans veel behoefte aan de uitwisseling met andere ouders. Dat is leuk als het gaat om dagelijkse dingen, maar essentieel als het gaat om zorgen over ziekte, hechtingsproblemen bij adoptie, gedragsproblemen et cetera. Dankzij onze documentatie merken we ook dat de kinderen zich sterker verbonden voelen met elkaar en dat onze begeleiders zich meer verbonden voelen met de ouders en kinderen. Mijns inziens ligt hier onze grote kracht", doceert een gedreven de Kroon.

Wij zien het als onze taak om ouders met elkaar in contact te brengen en zo bij te dragen aan een vorm van ondersteuning in de turbulente en kwetsbare eerste levensjaren van jonge kinderen.

De Buitenkans en Reggio Emilia

De Kroon heeft zich, bij de start van de Buitenkans, ook door de pedagogiek van Reggio Emilia laten inspireren. De Kroon: "Zowel tijdens mijn studiebezoek aan Stella Nova als tijdens mijn reis naar Reggio Emilia ben ik diep geraakt door deze pedagogiek. Het gaat hier om een praktijkpedagogiek: Een gemeenschappelijk gedachtegoed kun je in jouw omgeving, in jouw context, met jouw kinderen en jouw ouders zelf vormgeven!"

Honderd talen

De Kroon houdt een gepassioneerd verhaal over de honderd talen van elk kind (uit de pedagogiek van Reggio Emilia): "In ons dagelijks werk streven we er naar ons te laten leiden door "de honderd talen" van de kinderen. Voor ons betekent dit enerzijds dat we naar de kinderen luisteren in de meest brede zin van het woord. Elke uiting is een taal die 'gehoord' kan worden: een beweging, een geluid, het werken met klei of verf, het zijn allemaal talen waarnaar we luisteren. Door zo naar de kinderen te luisteren en te kijken leren we hen beter begrijpen. En, als we hen beter begrijpen, dan kunnen we ons beter inleven in en aansluiten bij hun belevingswereld. Onze documentatie vervolgens helpt ons weer bij het kijken naar de kinderen en

het interpreteren van hun talen. Anderzijds vinden we het onze taak om er voor te zorgen dat onze kinderen zo veel mogelijk talen aangereikt krijgen zodat ze kunnen ontdekken welke taal het best bij hen past. Ons atelier vervult hierin een belangrijke functie. Hierin vinden de kinderen heel veel verschillende materialen. De medewerkers van de Buitenkans laten zich graag ondersteunen door kunstenaars. Iedere kunstenaar helpt hen op een andere manier naar materialen te kijken en het bestaande activiteiten aanbod uit te breiden. Ook in het werken met muziek zoeken we honderd talen door honderd verschillende soorten muziek te verzamelen. In het aanbod zit er dan voor elk kind iets bij wat bij hem of haar past."

Het competente kind

De Buitenkans heeft ook de gedachte van 'het competente kind' uit de pedagogiek van Reggio Emilia overgenomen. De Kroon: "Wij zien het als onze taak om de kinderen te laten ervaren dat ze competent zijn, zodat ze zelfvertrouwen kunnen opbouwen." Onze documentatie laat zien wie ze zijn en wat ze allemaal al kunnen. Overal hangen foto's en teksten zoals: ik kan zelf naar de wc, ik kan zelf mijn handen wassen, ik kan zelf eten, ik kan zelf mijn jas aan doen. Ook de inrichting van de omgeving draagt bij aan het competentiegevoel van de kinderen. Alles is zo veel mogelijk op kindhoogte, waardoor de kinderen niet afhankelijk zijn van de volwassenen als ze iets willen pakken of opruimen. Ook heeft alles een duidelijk zichtbare plek waardoor de kinderen weten wat waar hoort. De medewerkers van de Buitenkans zorgen er voor dat er veel te ontdekken valt. De begeleiders gebruiken hun kennis en ervaring om te zorgen voor een rijke leeromgeving. In het werken met de kinderen proberen ze voortdurend het aanbod te verrijken en impulsen aan de ontdekkingstocht van de kinderen te geven. Deze impulsen ontstaan door de inbreng van nieuwe materialen, het stellen van onderzoeksvragen of het aanbod van uitdagende activiteiten. Om te beoordelen wat we aan de kinderen kunnen overlaten stellen we ons weer de centrale vraag: "Wat is er het ergste wat er kan gebeuren?" Het mooie is dat we door zo te werken dagelijks verrast worden door de kinderen!"

De medewerkers vertrouwen erop dat een kind alles in huis heeft om zichzelf en de wereld te leren kennen.

Natasja de Kroon

Initiatiefnemer van kindercentrum de Buitenkans. In het kindercentrum probeert ze de uitgangspunten van de pedagogiek van Reggio Emilia en het ErvaringsGericht Onderwijs te integreren. Op termijn hoopt ze van het centrum een echte voorschool (0-6 jaar) naar Zweeds model te kunnen maken. Op het congres 'Duurzaam opvoeden en ontwikkelen; ErvaringsGericht werken met kinderen van 0-6 jaar' (16 april 2008, Hogeschool Domstad te Utrecht) zal Natasja vertellen over haar dagelijkse praktijk en de achterliggende gedachten.